

Ομιλία του Προέδρου του Δημοτικού Μουσείου Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος κ. Χρίστου Φωτεινόπουλου

Σ' αυτή τη γιορτή των Μουσείων και του πολιτισμού τιμώμενο φέτος Μουσείο είναι αυτό του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος. Και η τιμή αυτή ασφαλώς διαχέεται αφενός μεν στην μαρτυρική πόλη των Καλαβρύτων αφετέρου δε στα ανά την Ευρώπη Μουσεία Ολοκαυτώματος και κατ' επέκταση στους διάσπαρτους στον Ελλαδικό και Ευρωπαϊκό χώρο μαρτυρικούς τόπους και χωριά.

Πιστεύω λοιπόν ότι μιλώντας για το «δικό μας» Μουσείο εκφράζω σκέψεις, συναισθήματα και προβληματισμούς που απηχούν – λιγότερο ή περισσότερο – τα συγγενή Μουσεία και τόπους.

Το ΔΜΚΟ στεγάζεται σ' ένα χώρο τραυματικής μνήμης, σ' ένα χώρο εγκλεισμού και αγωνίας. Αυτός ο χώρος της οδύνης, ο οποίος επιλέχθηκε για να στεγαστεί το Μουσείο Ολοκαυτώματος, σήμερα έχει μετατραπεί σε χώρο γόνιμης συγκίνησης και παραγωγικού στοχασμού, σε σύμβολο ειρήνης και συναδέλφωσης.

Στο ερώτημα «τι συνιστά» και «τι κομίζει» στον επισκέπτη αυτό το Μουσείο δεν μπορώ να μην απαντήσω περισσότερο βιωματικά, ως μέλος της Καλαβρυτινής κοινωνίας:

Αποτελεί μια κραυγή, μια διαρκή υπόμνηση βαρβαρότητας, θηριωδίας, έκπτωσης του ανθρώπου και του ανθρώπινου ηθικού και πνευματικού πολιτισμού. Μέσω αυτού, ο λυγμός των γυναικών του '43 και των επόμενων πολλών σκοτεινών χρόνων μεταπλάθεται, μετουσιώνεται, σε κραυγή διαμαρτυρίας για τις ολοκληρωτικές ιδεολογίες που μετατρέπουν τις ανθρώπινες υπάρξεις σε τέρατα, καταρρακώνουν και απαξιώνουν τον άνθρωπο και μεταβάλλουν τα ανθρώπινα δημιουργήματα σε σωρούς ερειπίων.

Αποτελεί επίσης ένα «σημείο αναφοράς», έναν χώρο πολιτισμού για τα Καλάβρυτα και την Αχαΐα. Συνιστά μια αντιπρόταση βίου, μια πράξη αντίστασης στην ισοπεδωτική ομοιογενοποίηση, στην κυνική εξίσωση, στην αμνησία, στον βαρβαρικό πραγματισμό και μεταπρατισμό των νέων καιρών και της μετανεωτερικότητας, φαινόμενα που αποτελούν έναν άλλου είδους ολοκληρωτισμό, εξίσου ή και περισσότερο επικίνδυνο. Το ΔΜΚΟ δεν είναι

μόνο η ταυτότητα των Καλαβρύτων: Είναι η ταυτότητα και η πατρίδα του Ανθρώπου.

Γι' αυτούς τους λόγους το Μουσείο καλείται και οφείλει να επιδιώξει ένα γόνιμο διάλογο με την κοινωνία, να καλλιεργήσει συνεργασίες και να διευρύνει ως θεσμός και ως πνευματική οντότητα το κοινωνικό γίγνεσθαι. Η πρόταση για τη δημιουργία ενός ερευνητικού κέντρου, που θα προκύψει ως καρπός του έργου της Τεκμηρίωσης του αρχαιικού υλικού του Μουσείου, αποβλέπει ακριβώς στον ίδιο στόχο ήτοι στην εξωστρέφεια, στην προοπτική και εν τέλει στη βιωσιμότητα του Μουσείου. Στόχος φιλόδοξος, πλην αναγκαίος, στοίχημα ύπαρξης – ή μάλλον νοσηματοδότησης της ύπαρξής του. Αντιθέτως, ένα Μουσείο «εντός των τειχών» είναι ένα περιχαρακωμένο, ένα φυλακισμένο Μουσείο, ένα Μουσείο άψυχο, ιδανικό άλλοθι και άθυρμα των πάσης φύσεως μεταπρατών και εμπόρων συνειδήσεων, εύκολος στόχος καπηλείας και καταλήστευσης, και εντέλει στρέβλωσης της ιστορικής αλήθειας και της ιστορικής συνείδησης. Τούτη ακριβώς είναι και η ιδιαιτερότητα του Μουσείου – κάθε Μουσείου – που δεν αποτελεί απλώς φορέα, ίδρυμα ή οργανισμό αλλά πνευματική ουσία.

Τέλος, στην αρχική μου διερώτηση – «τι συνιστά» και «τι κομίζει» στον επισκέπτη αυτό το Μουσείο – προσθέτω: Το ΔΜΚΟ είναι ένας άθλος, ένας καρπός επίμονης και επίμοχθης ενασχόλησης και προσπάθειας δεκάδων ανθρώπων, επώνυμων και ανώνυμων.

Άνθρωποι που υπηρέτησαν αυτή την ιερή για τον τόπο μας υπόθεση και συνέβαλαν στην ίδρυσή του μέσα από συλλογικά όργανα και θεσμούς, όπως από τον σύλλογο Φίλων του Μουσείου, από την Τοπική και Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, από το χώρο της πολιτειακής και πολιτικής ζωής, πρωτίστως από τις Ενώσεις Καλαβρυτινών Πάτρας και Αθήνας, από την Ένωση Θυμάτων του Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, από τις εμπλεκόμενες Διευθύνσεις του ΥΠ. ΠΟ και του συνόλου της πολιτικής ηγεσίας του και ασφαλώς το σύνολο των μελών του Δ.Σ. του ΔΜΚΟ, θεωρώ ότι ως Καλαβρυτινή κοινωνία οφείλουμε να τους τιμήσουμε –όσο είναι καιρός-με την έννοια ότι οι άνθρωποι πρέπει να τιμώνται εν ζωή. Μια αναφορά, σήμερα, στα ονοματεπώνυμά τους θα ήταν κατ' ανάγκη ελλιπής.

Κυρίως όμως θα ήθελα από αυτή τη θέση και αυτή την ημέρα να υποκλιθώ ενώπιον των οικογενειών των θυμάτων του '43 που αποχωρίστηκαν ιερά κειμήλια, αντικείμενα των λατρεμένων νεκρών και της οικογένειάς τους και

τα προσέφεραν στο Μουσείο, για να μπορεί σήμερα ο επισκέπτης, Έλληνας ή ξένος, να σχηματίζει εικόνα, μορφή του μαρτυρίου.

Το Μουσείο Ολοκαυτώματος στη μακρά διαδρομή του ακόμη και κατά την περίοδο της κυοφορίας του από το 1986 και εντεύθεν αντιμετώπισε προκλήσεις και δυσκολίες, υπήρξε κέντρο αντιπαράθεσεων, έδωσε όμως πολλές μάχες και κατήγαγε – επιτρέψτε μου να το πω – αρκετές νίκες.

Σήμερα –για να περιοριστώ στα δύο τελευταία χρόνια, μπορεί πλέον να υπερηφανευθεί : ότι βρίσκεται στο στάδιο εφαρμογής η μουσειολογική πρόταση του Δ.Σ του Μουσείου, η οποία εγκρίθηκε με απόφαση του Υπ. Πολιτισμού και αφορά την επίλυση κάποιων εκκρεμοτήτων (κενά στην αφήγηση, χώροι αδιαμόρφωτοι ή προσωρινά διαμορφωμένοι), που είχε αφήσει η πρώτη μουσειογραφική μελέτη.

Ότι το Μουσείο βρίσκεται στη διαδικασία πιστοποίησης και αναγνώρισης βάσει του άρθρου 45 ΤΟΥ Ν. 3028/2002... **«Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς»**

Ότι διαθέτει πλέον εκπαιδευτικά προγράμματα για τους μαθητές της α/θμιας και β/θμιας εκπ/σης εγκεκριμένα από το ΥΠΕΠΘ, -που εκπόνησαν εθελοντικά οι εκπαιδευτικοί η κυρία Κατερίνα Σγούρου και ο κ. Ανδρέας Παπαγεωργίου.

Ότι προσφέρει στον επισκέπτη συλλογές μαρτυριών, σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, εκδίδοντας παράλληλα μέρος του αρχειακού υλικού του.

Ότι με δωρεές του κ. Γιάννη Ανδρόπουλου και του κ. Αθανάσιου Μαρτίνου κατορθώθηκε να διασωθεί το πολύτιμο αρχειακό και μουσειακό υλικό με την εξασφάλιση ελεγχόμενων και σταθερών περιβαλλοντικών συνθηκών θερμοκρασίας.

Ότι με τη δωρεά ενός νεόδμητου διαμερίσματος από την κ. Μπέτυ Βαρελοπούλου- Κατζουράκη εξυπηρετήθηκαν και ενισχύθηκαν ή καλύφθηκαν ανάγκες και δράσεις του Μουσείου. Να θυμίσω εδώ και την προετών δωρεά της οικ. Βαρελόπουλου ενός γλυπτού, με τίτλο «Οι πόλεμοι δεν έχουν νικητές» που φιλοτέχνησε ο γλύπτης Νίκος Δημόπουλος, και βρίσκεται στο προαύλιο του Μουσείου...

Τέλος, ότι με τη σημαντική δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος έγινε πράξη η ψηφιοποίηση και η τεκμηρίωση του αρχειακού του πλούτου, η

αναβάθμιση της ιστοσελίδας του, η εκπόνηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων - που εκπόνησαν ο κ. **Βαλμάς Θεοφάνης**, Σχολικός Σύμβουλος της 9ης εκπαιδευτικής περιφέρειας Α/θμιας Εκπ/σης Ν. Αχαΐας και η κ. **Κουφού Ανδριάννα** υπεύθυνη Πολιτιστικών Προγραμμάτων της Π.Ε.Ν. Αχαΐας - και η ανάπτυξη εφαρμογής πολιτιστικής διαδρομής ήτοι η ψηφιακή ξενάγηση στους εκθεσιακούς χώρους του Μουσείου και στα ιστορικά μνημεία των Καλαβρύτων. Δωρεά πολύτιμη για τη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης και τη βιωσιμότητα του Μουσείου. Το ΙΣΝ τιμά την αποψινή μας εκδήλωση δια της εκπροσώπου του κυρίας Ελίνας Κλαριδοπούλου, από το Τμήμα Προγραμμάτων του Ιδρύματος ΣΝ, την οποία καλώ να απευθύνει ένα σύντομο χαιρετισμό.

(Ελίνα Κλαριδοπούλου: Πολύ μεγάλη τιμή, πολύ μεγάλη χαρά να είμαστε εδώ, εγώ εκπροσωπώντας το Ίδρυμα «Σταύρος Νιάρχος». Συνεργαστήκαμε, ...ξεκινήσαμε πριν δύο χρόνια με ένα αίτημα για να στηριχτεί το Μουσείο στη συνέχειά του και στην επόμενη εποχή. Βέβαια δεν πιστεύαμε ότι θα είμαστε σήμερα εδώ, με αυτή την πολύ μεγάλη τιμή για το Μουσείο και για τον τόπο αυτό. Έχω να πω ότι, με πολλή σοβαρότητα και πολύ σεβασμό στην ιστορία του τόπου, είναι από τις περιπτώσεις που είμαστε πραγματικά χαρούμενοι που ευοδώθηκε όλο το έργο και να ευχηθούμε και σε επόμενες διακρίσεις, με πολύ σεβασμό στους πολίτες της περιοχής. Και πραγματικά χαίρομαι πάρα πολύ που είναι αφορμή για να εμπνεόμαστε όλοι. Είτε από εδώ, είτε λίγο πιο μακριά. Να είστε καλά όλοι).

Συνεχίζοντας τη σύντομη αναφορά μου στις επιτεύξεις του Μουσείου, πρώτα απ' όλα, το ΔΜΚΟ συνέβαλε καθοριστικά στην ιστορικοποίηση των γεγονότων του '43, στην εκλογικευμένη ανασυγκρότηση και την τοποθέτησή τους στα ιστορικά τους συμφραζόμενα με στόχο την οργανωμένη ανάγνωσή τους. Γιατί, όπως εύστοχα σημειώνει ο καθηγητής Αντώνης Λιάκος, «το τραύμα, αν δεν ιστορικοποιηθεί, θα επιστρέφει για να διαταράσσει την ιστορική συνείδηση, δεν θα την αφήνει να σχηματιστεί».

Ευρισκόμενοι πλέον στη δεύτερη δεκαετία του 21^{ου} αι., 74 χρόνια μετά το μαζικό έγκλημα του '43, πολύ μακριά από τα δρώντα πρόσωπα και το δράμα αυτής της σκοτεινής για την Ευρώπη χρονικής περιόδου, αλλά, δυστυχώς, αρκετά κοντά στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα αυτών των χρόνων, το ΔΜΚΟ καλεί – ή μάλλον προκαλεί – τον επισκέπτη του σε ένα άθλημα αυθυπέμβασης και αναστοχασμού.

Τα Καλάβρυτα αποτελούν τόπο-σύμβολο, συνδεδεμένο στη συνείδηση κάθε Έλληνα με τα αιματηρά αντίποινα των Ναζί, όπως κυνικά ονόμασαν τις πράξεις ασύλληπτης βαρβαρότητας, με τις οποίες προσπάθησαν να καταπνίξουν κάθε πράξη αντίστασης του Ελληνικού λαού».

Τα Καλάβρυτα, τόπος μαρτυρίου με παγκόσμιο συμβολισμό, αισθάνομαι πως έχουν το χρέος να διασώσουν την ιστορική μνήμη και να ενδυναμώσουν την ιστορική συνείδηση προς όφελος της ειρήνης και των δικαιωμάτων των ανθρώπων και των λαών.

Κυρίες και κύριοι, σήμερα, έχοντας πλέον ωριμάσει, μπορούμε να αντιληφθούμε πως το δίλημμα δεν είναι απλώς «μνήμη ή λήθη». Ζητούμενο και υγιές στόχος είναι – τώρα που οι μνήμες αναπόφευκτα ξεθωριάζουν – η μετάπλαση της ατομικής και συλλογικής μνήμης σε γνωσιακή και στοχαστική εντρίφηση του παρελθόντος, τέτοια που να προσδιορίζει ή να μετασχηματίζει τη στάση μας στο παρόν.

Τώρα, που ο σύγχρονος επισκέπτης έχει ξεμάθει να παρατηρεί, να αφουγκράζεται και να στοχάζεται, το Μουσείο καλείται να ακονίσει την όρασή μας, να μας κάνει να δούμε και να αφουγκραστούμε πράγματα που βρίσκονται πέρα από τις σύγχρονες ιστορικές, ηθικές και αισθητικές μας αξίες, δηλαδή πέρα από το νοητικό ορίζοντα της εποχής μας. Και, κάνοντας μια αναλογία, όπως συνεχίζουμε να μνημονεύουμε το Μικρασιατικό ξεριζωμό, για να μπορούμε να προσεγγίζουμε με ευαισθησία τα караβάνια των προσφύγων που μάς χτυπούν την πόρτα, στα Καλάβρυτα θα συνεχίσουμε να μνημονεύουμε τους δικούς μας νεκρούς, για να μπορούμε να αντιστεκόμαστε στον παροξυσμό της ισοπεδωτικής αμνησίας και των ρατσισμών που πολλαπλασιάζονται επικίνδυνα γύρω μας.

Κλείνοντας, θα ήθελα εκ μέρους του Δ.Σ. του ΔΜΚΟ, να ευχαριστήσω το ICOM, την Πρόεδρό του την κυρία Αλεξάνδρα Μπούνια και τα μέλη του Δ.Σ. του, για την υψίστη τιμή που επιφυλάξατε για τη μαρτυρική μας πόλη και το ΔΜΚΟ.